

Ն Ի Կ Ո Ղ Ա Յ Ո Ս Ա Դ Ո Ն Յ

Դառն կակիծով լսեցինք մահը յայտնի պատմագէտ ու բանասէր Փրոֆ. Ն. Ադոնցի: «Սիոն», ազգային այս սուգին մէջ կը մասնաւորէ իր վիշտը հանդէպ անգուգական իր աշխատակցին, որուն անդարմանելի կորուստը աւելի քան աղէտ մըն է:

Բնիկ Զանգեզուրցի, Ադոնց ծնած է անցնող դարու 70ական թուականներուն: Նախնական կրթութիւնը ստացած է ծննդավայրին մէջ, ապա Էջմիածնի Գէորգեան հեմարանը: Յետոյ կ'աւարտէ Փեթերսպուրկի համալսարանին Արեւելեան Լեզուներու բաժինը, աշակերտելով գլխաւորաբար մեծահռչակ հայագէտ Փրոֆ. Ն. Մառի եւ ուրիշներու: Դեռ ուսանող՝ Ադոնց ուշագրաւ եղած է հայ լեզուի եւ պատմութեան նկատմամբ իր բացառիկ հետաքրքրութեամբ եւ ընդունակութիւններով, եւ ուսուցչապետ Մառի յանձնարարութեամբ՝ ուսուցիչ՝ նոյն ճիւղերու ուսուցումին՝ համալսարանում:

Դասախօսելով Փեթերսպուրկի համալսարանին մէջ հայ լեզուի եւ պատմութեան շուրջ, հրատարակած է նաեւ հայ եւ օտար լեզուներով բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ, ինչպէս՝ «Վասիլ քիւզանդական մեծագոյն կայսրը», «Պրիգոր Պարթեի հարցարանը եւ Եզնիկ», «Հին Հայ Շինականութիւնը», «Հայեր Բիւզանդական զիտութեանց մէջ», «Յուստինիանոսի դարաշրջանը», «Առասպէլներ Մօրիկ եւ Կոստանդին քիւզանդական կայսրերու մասին», «Յովհ. Զմէկի կայսեր նամակը» եւն: Ասկէ զատ ունի բազմաթիւ պատմագիտական եւ բանասիրական յօդուածներ զանազան հայ պարբերականներու, ի մասնաւորի «Հայրենիք» ամսագրի մէջ, ինչպէս՝ «Քաղաքական հոսանքներ հին Հայաստանում», «Բագրատունեաց փառքը» եւն: Մանանդեանի, Ս. Խաչատրեանի, Հացունիի, Ակինեանի, Զօպանեանի եւ ուրիշ պատմաբանասէրներու դէմ եւ թեր իր յօդուածները այդ կարգի հարցերու շուրջ, հատորներ կ'ընդգրկեն: Երիտասարդութեան հրատարակած է «Բանքեր զրականութեան եւ արուեստի» կիսամեայ շրջի հանդէսը:

1919ի վերջերը Ադոնց անցաւ արտասահման, հաստատուելով նախ Լոնտոն, ապա փոխադրուելով Փարիզ: Քանի մը տարի ետք ան հրաւիրուեցաւ Պրիւքսէլի համալսարանին կողմէ իբրեւ դասախօս հայ լեզուի ու պատմութեան, եւ հոն՝ Պրիւքսէլի մէջ կնքեց իր մահկանացուն:

Իր մահը ինչպէս ըսինք աղէտ մըն է, վասնզի Ադոնց կը մեռնի առանց լիովին տուած ըլլալու ինչ որ կարող էր տալ: Քանքարաթաքոյց մը չեղաւ անշուշտ, վասնզի պատմութեան գերեզմաններէն դուրս կանչեց մեծ եւ լուսաւոր հայ դէմքեր, փառաւորելով իր ժողովուրդի անունը յաջա աշխարհի: Բայց չլեցուց մեր սպասումը իրմէն. կ'ըսենք ասիկա պարսաւէ աւելի՝ հիացմանը մէջէն իր արժանիքին:

Երուսաղէմը իր իմացական հմայքին մէջ բարձրացնելու համար, հանգուցնալ Թորգոմ Արքազանը, եւ ներկայ Մեսրոպ Ս. Պատրիարքը կը մտածէին օգտուիլ իրմէն, զինք Ս. Աթոռս հրաւիրելով. բայց յառաջադրութիւնները չիրականացան, հպատակելով ժամանակի դժնդակ հարկադրանքին:

Կեանքի մէջ չկայ աւելի նենգ եւ անմտածելի հնարաւորութեանց խաղերովը այնքան յղի ինչ մը՝ որքան ժամանակը ինքնին: Ի՞նչ արժէքներ, ի՞նչ ոյժեր ինկած ու անհետացած են իր անիմաստ կամ անանուն մոռացումին ծոցը:

Ադոնցի կեանքը իր մտքի, կորովի, գործի ու պարտականութեան բոլոր երեսներուն մէջ եղած է ստոյգ առաքինութեանց հանդիսարան մը: Ճշմարիտ գիտունի մը միայն վայելուչ բարիքով, իր մեծ հմտութենէն իրաւունք չտուաւ ընաւ իրեն՝ խրոխտալ միտքով խոնարհներուն եւ սնանկներուն հանդէպ, ու անոնց չմերժեց երբեք իր աջակցութեան եւ խրախուսին նպաստը:

«Սիոն», սրտազգած վիշտով եւ օրհնութեամբ կ'արձանագրէ մեծանուն գիտունի, պատուական հայուն եւ իր անգուգական աշխատակցին մահը:

Օրհնէ՛նք եւ հանգիստ իր հոգիին: